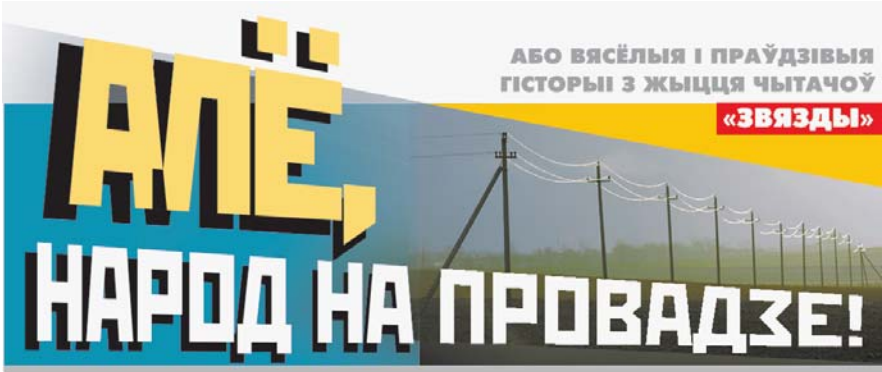

КОЛЬКІ Б ВОЎК НІ ВАЛОК...

Гэта чыстая праўда: жытку пражыць не люльку выкурыць...

Я ў свае 90 з хвосцікам магу вам дакладна сказаць, што раней і людзі, і нора-вы былі куды прасцейшыя. Ну мяркуйце самі.

Неяк не познім вечарам да нас пазванілі... У дзверы. Я адчыніў (вядома ж, не пытаючы: «Хто там?»). На парозе стаялі двое — ён і яна, досыць маладыя, сімпатычныя...

— Мы з Ленінграда. Зусім нядаўна пажаніліся. Па тэлевізары ўбачылі ваша возера Нарач і вось — захацелі з'ездзіць, адпачыць, палюбавацца, — павітаўшыся, залапатаў хлапец. — На цягнулі дабраліся да Вільнюса, а сюды — аўтобусам...

Мы з жонкай усё гэта слухаем, а ён лапоча далей... І не тое каб літаральна кажа нам: «Людцы, дайце напіцца, а то есці так хочацца, што і спаць няма дзе», але ж нешта падобнае ў словах чуецца. Трэба ім, маўляў, недзе спыніцца, дзён на дзесяць...

— Асобнага пакоя ў нас няма, — прабачаецца мая гаспадыня, — але ж, калі хочаце, можаце жыць у зале. Я вам на канале пасцалю.

— Добра... Мы згодныя... Бо нам жа толькі нанач, — адгукваецца і тая ленынградка. — Днём мы будзем загараць і купацца ў Нарачы, ездзіць на экскурсіі.

Вось так — ні села, ні пала — у нас з'явіліся «кватаранты». Харошыя людзі. І паводзілі сябе так, як і абяцалі... У прыватнасці, праз дзесяць дзён яны сталі збірацца дамоў. Вельмі дзякавалі нам за прытулак, за гасціннасць, вельмі настойліва прапаноўвалі грошы, але мы з жонкай іх не ўзялі, бо за што? Не панеслі ж ніякіх затрат... Адрасамі хіба абмяняліся. На ўсякі выпадак.

І вось ён надарыўся. Недзе праз год я атрымаў пуцёўку ў санаторый непдалёк ад Ленінграда. Пабыў, можа, з тыдзень які, — выбраўся на экскурсію ў горад-герой. І ўжо там стаў распытваць, як знайсці патрэбную вуліцу, каб праведаць знаёмцаў. Пашчасціла: нейкі ніводнай шыльды. Што ж тут, думаю, за ўстанова такая? Спытаў у аднаго мінака. Той неяк спалохана паглядзеў на мяне і не сказаў ні слова, другі і трэці — таксама штось прамычалі, кшталту: «Ат, не пытайцеся...»

Не дык не. Але ж вось я ў гасцях! Вось мяне прымаюць мае «кватаранты». Рады — можна сказаць, як роднаму! Пытаюцца, як дабраўся? Кажу ім, што ўвогуле — добра, без ніякіх прыгод. Адзінае — хіба тут, амаль на месцы, аж тры чалавекі не змаглі адказаць мне, што за ўстанова ў доме без шыльдаў?

— А мы, відаць, таксама не скажам, — бянтэжацца мае «маладажоны». — Перад вайной, кажуць, у той будынак з ўсяго Ленінграда звозілі пісьменнікаў, вайскоўцаў, дзяржаўных ды партыйных дзеячаў... І што там з імі рабілі, — ніхто не ведае і ведаць ці будзе...

Я тады сказаў гаспадарам, што шыла ў мяху не схаваеш: некалі даведаемся.

Але ж найбольш гэтым сужэнцам спадабалася наша беларуская прыказка: «Колькі б воўк ні валок, павалакуць і воўка».

Так яно ўрэшце і выйшла.
М. Чарняўскі, к.п. Нарач, Мядзельскі раён.

КАРОТКАЕ ГАСЦЯВАННЕ

Дзе толькі ні пабываў Мірон пасля таго, як развітаўся з роднай вёскай — і на вадзе, і на зямлі, і пад зямлёй! Хадзіў па Волзе матросам, працаваў шахцёрам, здабываў золата... А ўрэшце запаліўся ў Вязьме. Выгадаваў з жонкай трох сыноў, дачакаўся ўнукаў, пайшоў на пенсію. І толькі тады адчуў, як жа даўно не быў у родных мясцінах і як жа туды цягне...

Дык чаму не паехаць?

Можна было: там, пасля смерці маці, заставалася цётка, але ж яна змалку не любіла Мірона — звала байструком. Такое хіба даруеш?..

На вырчку прыйшлі дзеці і ўсёмагутны інтэрнэт. З яго дапамогай на родным Палессі адшукаў Мірон стрыечнага брата Андрэя. Той, як аказалася, дзе нарадзіўся там і спатрэбіўся: пасля арміі пайшоў працаваць трактарыстам, ажаніўся, паставіў хату, не паспеў апомніцца, як пагадаваў дзяцей. Тыя ў Гомелі аселі. А ў вёсцы, можна сказаць, дом пусты, гаспадарка моцная... Ёсць што паказаць гасцям, ёсць што расказаць. Дык няхай прыязджаюць...

Як і трэба было чакаць, Мірон адразу ж згадзіўся і ў хуткім часе прыехаў: для пачатку — адзін, на сваёй машыне.

...У першы вечар яны з братам добраўна пасядзелі! Але ж назаўтра хацелася лепш. Таму гаспадар сказаў сваёй жонцы:

— Госць у хаце, — трэба закалоць парсюка.

Жонка прэрэчыць не стала: трэба дык трэба.

Назаўтра, паснедаўшы і, вядома ж, палячыўшы галовы, стрыечнікі пайшлі на двор. Дамовіліся, што гаспадар зойдзе ў хлёў і выганіць адтуль свінчо. А Мірон, стоячы на выхадзе, аглушыць яго дубовай булавешкай. Пакуль жывёліна ачомаяецца, яны яе і заколюць.

Як дамовіліся, так і зрабілі. «Узброены» госць спыніўся каля прыадчыненых дзвярэй, гаспадар падаўся ўнутр хлява і, як падалося, некай забавіўся. Чуваць было, што «размаўляе» там то з каровай, то з курамі... Але ж вось нарэшце крычыць брату: «Цяляй!» Мірон напружыўся, падняў булавешку, з сілай апусціў яе на галаву жывёліны і тут жа спалохана адскочыў убок.

З хлява паказаўся Андрэй:

— Што ты нарабіў?! — зароў ён. — Я ж табе крычаў, што гэта — цяля... З заградакі выскачыла... А ты...

З хаты на шум выбегла гаспадыня: забожкала, заплакала, закрывала:

— Гаспадары, мужыкі, ліха вашай мацеры! Што ж вы нарабілі?... Такая была цялушачка... Такая была б кароўка... А зараз? Каб ж вам ручкі паадсыхалі, каб жа вам вочкі вашы п'яныя...

Мужыкі вінавата маўчалі, бо што тут зробіш — крычы не крычы, а цяляці не вернеш.

...Мяса яго ў горла не палезла — ні аднаму, ні другому — нават з гарэлкай. Таму госць спехам сабраў «манаткі», завёў машыну і пакіраваў назад — у Вязьму.

Уладзімір Пугач, м. Навасёлкі, Петрыкаўскі раён.

ШЧАСЦЕ, КАЛІ Ё ДОМЕ ГАСПАДАР

...Усё пачалося з бульбы. Мы, як і многія гараджане, штовосень куплялі яе, ссыпалі ў скрынку і звычайна да вясны з'ядалі. Але ў той год яна чамусьці засталася, падвяла, выкінула расткі.

— Можа, забераце ды пасадзіце? — прапанавала я суседцы, бо ведала, што ў іх ёсць лецішча, дакладней — хата на хутары.

Яна ў адказ: — А маглі б і самі гэта зрабіць! Пытаюся: — Дзе? На балконе ці што? — Навошта на балконе? Мы вам учас-так выдзелім.

Сказаць, што я здзівілася, значыць, прамаўчаць.

Вось я і прамаўчала. І пра гэту размову тут жа забылася б, але ў пятніцу суседка папярэдзіла, што заўтра мы едзем — на хутар.

Як той казаў, голы, збірайся — голы гатоў: нейкая гадзіна часу, і мы там. Прыгажосць неапісальная! Тры хаціны ў лесе, дзве буслянкі, балотца. Зямлі — ні канца, ні краю...

Суседка паказала ўчастак, дзе мы можам пасадзіць нашу бульбу і ўсё, што хочам. А ў дадатак выдзеліла асобную паветку, дзе зручна паставіць рыштунак.

У выніку мы з мужам праз дзень-другі ўжо куплялі сабе рыдлёўкі, выбіралі насенне. На трэці — павезлі інструмент на хутар. І такі ж не стрымаліся: закасалі рукавы — захацелі ўскапаць граду.

Высветлілася, аднак, што работа гэта нялёгкая (ды яшчэ з непрывычкі). Так што мы час ад часу разгніталіся, адпачывалі. І выпадкова згледзелі, што ў верандзе суседняга дома нехта сядзіць, як быццам, назірае за нашай працай.

— Бач ты, народны кантроль у дзеянні, — засмяяліся мы.

Але ж не нам баяцца яго, — мы працягвалі капаць.

Чалавек у верандзе — што крыху насярожалва — працягваў сачыць.

— Мусіць, думае, што мы тут скарбы шукаем? — усмінуўся муж.

— Чаго добрага зараз у міліцыю здасць, — насцярожылася я.

Каб пераканаць «назіральніка» ў нашых найлепшых намерах, мы сталі гучна размаўляць аб тым, што на гэтай градцы пасадзім цыбулю, сталі (пэўна ж ён чуе?) згадваць імёны суседзяў... Але і пасля гэтага наш «назіральнік» нідзе не дзеўся.

— І не збрыдзее чалавеку? — дзівілася я.

— І не адыдзецца ж, — зважаўся муж, — ну, каб нешта з'есці ці ў прыблі-ральню схадзіць...

А ўрэшце абамі не па сабе неяк стала. Вырашылі, што трэба паразумецца, патлумачыць гэтаму наглядачыку, хто мы такія і што тут робім — схадзіць да яго...

Але ж спачатку — знайсці зачэпку. Папрасіць вяды? Калодзеж на дварэ. Нешта з інструмента? Дык хлявы незамкнутыя. І рыштунку тут якога хочаш...

— А давай ты зробіш выгляд, што табе нядобра, а я схаджу валідолу папрашу, — прапанавала я свайму гаспадару.

Ён, згадзіўшыся на гэтую ролю, узяўся за сэрца. Я пад руку давяла яго да лаўкі пад хатай, а сама пабегла да таго наглядачыка. Адшчапіла вяснічнік на іх падворку, паднялася на ганак, пастукаўшы, адчыніла дзверы ў веранду і...

Я пасмяялася б (яшчэ і як!), але з хаты насустрач мне выйшла гаспадыня. Павітаўшыся, «на аўтапілоце» я папрасіла ў яе валідолу. Яна завожжала, хуценька прынесла. Мне давалося бегчы назад да «хворага». І ўжо там, разам з ім, мы ад душы пасмяяліся, бо высветлілася, што ніякага наглядачыка і заваду не было. Проста ў верандзе на крэсле стаў мех з нейкім камбікормам, зверху на ім — старая каструля, на якую гаспадар ускінуў свой стары капялюш.

... А бульбу на тым хутары мы садзім дагэтуль.

А. Сабалеўская, г. Мінск. Рубрыку вядзе Валянціна ДОЎНАР.

■ Неасабісты суб'ектыў

АДНОЙЧЫ Ё МАЛЕНСТВЕ...

Віртуальная прастора нашым дзецям дае нямала.

А забірае — яшчэ больш

АДНОЙЧЫ ў маленстве мы пайшлі на пошукі скарбу. А ў «пошукавую экспедыцыю» выправіліся чалавек сем хаўруснікаў, старэйшаму з якіх было гадоў дванаццаць. Завадатарам была ваша пакорная слуга, якая, начытаўшыся Жуля Верна, вырашыла, што і ў наваколлі вёскі павінна нешта каштоўнае быць. Тым больш з далёкага пагорка ўжо даўно прываблівалі маляўнічыя руіны палаца пана Пра-тасевіча, куды хадзіць раз і назаўсёды было забаронена дарослымі, бо там трэба было ўброд пераходзіць даволі глыбокую рэчку. Але ж самі дарослыя любілі расказваць байкі, што, уцякаючы ў 1939-м, пан нібыта не паспеў забраць свае багацці, схаваў іх дзесьці ў сутарэннях...

Нічога, акрамя драпін, сінякоў ды папечаных старой крапівой лытак, мы ў тым паходзе, вядома ж, не прыдбалі. Але колькі было ўражанняў, якое было пачуццё, як казалі б сённяшнія дзеці, «драйву»! Да таго ж мы адчувалі сябе амаль героямі, бо разам цягнулі з вады нашу гарадскую сяброўку Светку, што прыехала да бабулі на канікулы. Яна, наіўная дурніца, спалохалася жабы і саступіла з броду на глыбіню. Пасля мы яе агульным намаганнямі супакойвалі, сушылі, выкручвалі, хтосьці з хлопцаў даў ёй надзець на мокрае сваю сухую майку, але вяртацца не сталі, дык яна сама першая не хацела гэтага рабіць, бо падвяла б астатніх...

Мы не знайшлі і слядоў таго міфічнага скарбу, але затое даведаліся, што вялізная елка са зламанай верхавінай побач з руінамі — і не елка зусім, бо іголки ў яе мяккія. Знайшоўшы ў нашай бібліятэцы энцыклапедыю, доўга сярод дрэў на малюнку шукалі падобнае і нарэшце даведаліся, што завецца яно — лістоўніца...

А ЯШЧЭ ў маленстве, асабліва падчас летніх канікул, калі з'язджалася і гарадская дзятва, былі гульні. У выбівалы, у футбол, у «квача», вядома ж, у вайну. (Памятаю, будучы прадстаўнікам каманды «парты-занаў», на разліненых аркушах са сшытка паналісвалі «лістовак» і парасклеівалі на ўсіх саўгасных гаспадарчых пабудовах. Не пашкадавалі нават цюбіка дэфіцытнага па тым часе клею «Фенікс». Як тады лаўся наш брыгадзір, дзядзька Башлык! «Фенікс», калі памятаеце, быў клей вельмі добры, асабліва калі мацаваць ім паперу да амаль не габляваных дошак.) Кожны дзень прыдумлялі нешта новае: насіліся на веласіпёдах, ладзілі заплывы на возе-ры, хадзілі гаманлівым натоўпам у лес у грыбы ці ягады. Усю работу па гаспадарцы, якой было нямала і да якой далучаліся з малых гадоў, рабілі лёгка, весела і хутка, бо пасля маці адпускала гуляць і зноў можна было пускацца ў прыгоды з сябрамі.

У верасні мы вярталіся ў школу загарэлыя да чарнаты, з паабіванымі каленнямі, якія асабліва вылучаліся на фоне бялуткіх гольфаў, памачнелыя, падрослыя. Але, акрамя фізічнага сталення і здароўя, мы кожнае лета атрымлівалі новыя жыццёвыя веды, новы ўласны досвед, якія пакрысе, па цагліны, складваліся ва ўласны кодэкс гонару для кожнага з нас. Цану сяброўства і здрады мы спасцігалі не з разумных кніг, а са сваіх, дзіцячых яшчэ, але сапраўдных спрэчак і ўчынкаў. Мы ведалі, што не кідаць таго, хто побач у бядзе, — гэта не проста прыдуманая словы, а чыесыці рэальныя слёзы і боль і твае ўласныя згрызоты сумлення, калі ты не дапамож. (Як выдатна ведалі і тое, што заўтра ў бяду можаш трапіць ты сам.) У нашых летніх гульнях і прыгодах закладваліся сапраўды чалавечыя стасункі, мы вучыліся быць людзьмі, назіраючы, як становіцца людзьмі нашы равеснікі, абменьваючыся ведамі, уражаннямі, адчуваннямі, фарміруючы характар... І дзякуючы менавіта гэтаму існаванню ў вольнай дзіцячай супольнасці не адно пакаленне ўспамінае маленства як найлепшы ў жыцці час, калі з верхавіны дрэва было так блізка да неба, а коні на начным поплаве былі падобныя да вялікіх казаных птушак.

ВЫ заўважылі, што апошнім часам улетку і з гарад-скіх двароў, і з вясковых вуліц зніклі звонкагалосыя дзіцячыя натоўпы? Не стукае нідзе мяч, не рыпцяць арэлі. (Я тут не кажу пра арганізаваныя летнікі.) Дзяцей менш у нас, як сведчыць статыстыка, не стала, у летнікі едуць далёка не ўсе. Куды ж яны падзеліся спякотнымі летнімі днямі?... Правільна, сядзяць за камп'ютарамі, смартфонамі, планшэтамі. І ў гарадскіх кватэрах, і ў вясковых хатах бабুলі і дзядуляў. Многія знаёмыя скардзіліся, што без гаджэта малая проста адмаўляюцца ехаць у вёску. Што цікава, самі дарослыя ў большасці сваёй ставяцца да гэтага абыякава: маўляў, хай сядзяць, так спакойней будзе, затое не ўваб-люцца ні ў якую шкоду, а можа, і навуцацца чаму...

Чаму? Не адносінам паміж людзьмі, не спагадзе да ўсяго жывога, не разуменню, што жывуць побач з такімі ж, не горшымі, чым яны самі, — дакладна. І калі ўсю гэту не вывучаную за камп'ютарам навуку (пра здароўе — асобная размова) яшчэ як-кольвек можа кампенсавать сям'я і школа, дык успаміны — найлепшыя дзіцячыя ўспаміны, якія потым нясеш праз усё жыццё, мы сваёй абыякавасцю за-біраем у нашых дзяцей незваротна. Што яны прыгаджаюць? Як перамаглі віртуальнага героя ў камп'ютарнай гульні?

АЛЕ ж той герой праз трыццаць гадоў не скажа ўжо «Прывітанне. Рады цябе бачыць. Заходзь сёння ўвечары, пасядзім, дзяцінства ўспомнім...»

Алена ЛЯЎКОВІЧ. alena@zviazda.by

ЗА КУЛЬТУРУ АДПАЧЫНКУ І ЛОЎЛІ

У кожнай вобласці вызначаны сацыяльна значныя водныя аб'екты (ўсяго больш за 60 азёр, вадасховішчаў і рэк), якім у гэтым сезоне будзе надавацца асаблівая ўвага, паколькі культура прыродакарыстання ўжо даўно стала набалелай тэмай.

— У сувязі з адкрыццём рыбалоўнага сезона і пачаткам сезо-на масавага адпачынку дзяржінспектары прадоўжылі працу на

вадаёмах, зрабіўшы акцэнт на прафілактыку такіх парушэнняў, як засмечванне берагоў бытавымі адходамі, развядзенне вогнішчаў у неўстаноўленых месцах, паркоўка аўтамабіляў каля вады, — расказала прэс-сакратар Дзяржінспекцыі **Вольга ГРАМОВІЧ**. — Тлумачальная работа праводзіцца і з рыбака-мі, якія нарэшце атрымалі магчымасць спусціць лодкі на ваду (апошняя тут была Віцебская вобласць, дзе нераставы перыяд доўжыўся па 8 чэрвеня).

Сяргей РАСОЛЬКА. rs@zviazda.by